

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Замулянець К. В.

На сьогоднішній день на фінансовому ринку України налічується близько 400 страхових компаній, з яких 58 СК life та 342 СК non-life. Проте лише половина з них має досить великі обсяги статутних фондів і резервів, що свідчить про їх фінансову надійність. Це зумовлено такими чинниками як незначна клієнтська база страховиків, нерозвиненість довгострокового страхування життя, недосконалість надійних фінансових інструментів, недостатній рівень кадрового та наукового забезпечення страхового ринку. Тому актуальним є питання необхідності детального розгляду основних показників фінансової надійності та конкурентоспроможності страхових компаній, а також чинників які їх забезпечують.

Питання фінансової надійності та конкурентоспроможності страховиків та умови їх забезпечення розглядаються в працях таких дослідників, як О. Гаманково, С. Осадця, Т. Артюха, В. Базилевича та Л. Гутко. Також значна увага приділяється проблемам і перспективам розвитку страхового ринку, класифікації видів страхування, фінансовій стійкості страхових компаній.

Фінансовою надійністю страховика називають спроможність страховика виконати страхові зобов'язання, прийняті за договорами страхування та перестраховання у випадку впливу несприятливих чинників. Економічною умовою фінансової надійності страховика є наявність співвідношення між величиною страхових зобов'язань компанії та розміром коштів, які є в її розпорядженні [1, с. 323].

Враховуючи особливості діяльності страховиків, доцільним буде розглядати фінансову стійкість страхових компаній як здатність швидко адаптуватися до змін в оточуючому середовищі, зберігаючи з деяким ступенем імовірності стійкість свого фінансового стану у довгостроковому періоді, навіть під дією негативних чинників, що проявляється у виконанні усіх взятих на себе страхових зобов'язань перед усіма суб'єктами ринку.

На фінансову стійкість страховика впливають ряд факторів, які можуть мати як внутрішнє, так і зовнішнє походження, різних як за характером, так і за ступенем впливу. При чому варто не упускати такий факт – якщо компанія є фінансово стійкою щодо якогось одного фактора, це не означає, що вона є такою самою щодо інших факторів. Найчастіше стійкість стосується одного, двох чи декількох факторів. Таким чином, чим більшим є число факторів, стосовно яких вона стійка, тим вищим буде ступінь її фінансової стійкості загалом. До факторів внутрішнього впливу належать ті, якими може управляти сама компанія (наприклад, склад і структура витрат, стратегія компанії щодо витрат, тарифна політика, менеджмент страхової компанії тощо). Зовнішні ж фактори диктуються зовнішнім середовищем і їх вплив компанія вимушена враховувати в процесі своєї роботи (кон'юнктура ринку, інфляція, тривалість звітного періоду, рівень життя населення та попит на страхові продукти тощо). При цьому стійкий фінансовий стан, перш за все, забезпечується правильним регулюванням, прогнозуванням та управлінням [4, с. 120].

Якщо розглядати джерела формування фінансової стійкості страхової компанії як суб'єкта господарювання, то варто виділити такі:

- обсяг власного капіталу в таких статтях як статутний капітал, резервний капітал, обсяг нерозподіленого прибутку, додатково вкладений капітал;
- обсяг залученого капіталу, а саме обсяг залучених довгострокових та поточних зобов'язань;
- загальна величина прибутку компанії, який формує нерозподілений прибуток;
- обсяг необоротних активів, що впливає на ліквідність та фінансову стійкість страховика;
- обсяг запасів, що характеризує значну частину обсягу оборотного капіталу, які першочергово потребують фінансування;
- загальний обсяг валюти балансу, тобто загальний обсяг фінансових ресурсів організації, що характеризує величину самого страховика і обсяг коштів який обертається [2, с.140].

Сплачений у грошовій формі статутний капітал та інші власні засоби страховика мають забезпечувати проведення планових видів діяльності і виконання зобов'язань, що приймаються ним за договорами страхування .

Однією з найважливіших умов забезпечення платоспроможності страховиків є наявність страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань. Абсолютна величина коштів, акумульованих у резервах, має постійно збільшуватися разом із зростанням кількості чинних договорів. [3, с. 309].

Серед умов забезпечення фінансової стійкості страхових операцій не можна не назвати вирівнювання розмірів сум, на які застраховані різні об'єкти. Це завдання розв'язується шляхом перестраховування, яке в останні роки практикується дедалі ширше. Передаючи частину ризиків перестраховикові, первинний страховик потрапляє в певну залежність від нього. Оскільки будь-який збиток спочатку покривається первинним страховиком і лише згодом частково компенсується перестраховиком, неплатежі останнього ставлять під загрозу платоспроможність страхової організації [1, с. 259].

Фактором впливу на фінансову стійкість страховика є якість його страхового портфеля та його тарифна політика. Важливо досягти такого стану портфеля, щоб відношення договорів, які закінчуються, і новоукладених договорів, як мінімум, дорівнювало 1. Ця умова має поширюватися не тільки на кількість договорів, а й на суму внесків за ними, на страхову суму, величину ризику і тривалість строку страхування.

Правильна структура та величина страхового тарифу дозволяє досягти необхідного балансу між доходами і витратами страхової організації, який і засвідчує фінансову стійкість. Зниження тарифу фактично завищує ефективну кількість договорів, формально (а не реально) зменшує імовірність страхової події, послаблює гарантію безпеки розрахунків. Це призводить до браку ресурсів у страховика і втрати фінансової стійкості [5, с. 312].

Дедалі зростаюче нагромадження коштів перетворює страхові компанії на потужні інвестиційні інститути, які разом з банками стають найбільшими джерелами інвестиційного капіталу. Об'єктивною основою цього є інверсія

страхового циклу, коли страхові внески передують виконанню зобов'язань страховика, завдяки чому в його розпорядженні опиняються значні кошти, які можуть бути ефективно використані для отримання додаткового доходу.

Успішна інвестиційна діяльність дозволяє страховій організації:

- по-перше, визначати можливість надання страхових послуг за рахунок формування достатніх обсягів страхових резервів;

- по-друге, забезпечити певною мірою якість страхових послуг і визначати ринкову позицію страховика;

- по-третє, впливати на основні характеристики страхового продукту, насамперед на його вартість і на фактичне виконання зобов'язань страховиком, обумовлене строками страхових виплат;

- по-четверте, дати можливість власникам розвивати свій бізнес і самостійно управляти ним [2, с. 181].

У сучасних умовах одним із суттєвих зовнішніх макроекономічних факторів впливу на фінансову стійкість страхової компанії є фінансова глобалізація світового ринку страхування. Страхова система України не може відокремитися від впливу процесів фінансової глобалізації, тому має адаптуватися до зовнішньоекономічної динаміки і тенденцій.

Ефективна діяльність страхових компаній неможлива без їх постійної адаптації до середовища функціонування. Поведінка страховиків обумовлена рівнем розвитку страхового ринку, який формується відповідно до стану конкурентного середовища. У ринковій економіці будь-який страховик функціонує в певному конкурентному середовищі, а тому бере участь у конкурентній боротьбі.

Конкурентоспроможність страхових компаній, яка в економічній літературі висвітлюється як здатність страховиків до реалізації конкурентних переваг, що надають можливість розвиватися ефективно у порівнянні з іншими страховими компаніями на внутрішньому та зовнішньому страхових ринках, виступає необхідною умовою забезпечення їх фінансової надійності. Крім того, формування на страховому ринку конкурентного середовища, обумовленого капіталізацією страховиків, сприяє посиленню позицій великих страхових

компаній та зменшенню кількості незначних за розміром страховиків, що призводить до розвитку конкуренції на внутрішньому страховому ринку та посиленню в майбутньому конкурентної позиції українських страхових компаній на міжнародному ринку фінансових послуг.

Страхові компанії для отримання конкурентних переваг на страховому ринку, тобто досягнення певного рівня конкурентоспроможності, застосовують ряд методів. Так, одним із методів виступає формування тарифних ставок. При цьому страховик отримує конкурентну перевагу лише при зниженні до оптимального рівня згідно зі структурою страхового портфеля страхових тарифів та встановленні стабільних розмірів таких тарифів протягом тривалого проміжку часу. Страховий тариф має бути встановленим на вигідному рівні як для страхувальника, так і для страховика, оскільки є джерелом формування прибутку і дозволяє підтримувати достатній рівень платоспроможності та фінансову стійкість страхової компанії [4, с. 254].

Диверсифікація страхових послуг виступає одним з найбільш ефективних інструментів мінімізації ризиків страхових компаній, оскільки дозволяє знижувати страхові тарифи на послуги, які користуються меншим попитом, за рахунок інтенсифікації використання найпоширеніших страхових послуг.

Іншим методом підвищити рівень конкурентоспроможності страхових компаній є розширення мережевої структури, яке супроводжується збільшенням представництв страховиків. Використання даного методу для встановлення конкурентних позицій страховика має на меті збільшити частку страхового ринку, яку займає кожна страхова компанія. Результатом постійної конкурентної боротьби учасників страхового ринку шляхом використання запропонованого методу є розширення його місткості.

На етапі зростання економіки, страховикам можна приділяти більше уваги стратегічним питанням забезпечення конкурентоспроможності – розвиткові регіональних мереж, створенню нових комплексних страхових продуктів тощо [4, с. 256].

Дослідження та аналіз конкурентоспроможності страхових компаній дозволяє сформулювати основні особливості розвитку сучасного страхового

бізнесу: швидке зростання мережевої структури представництв страхових компаній; диверсифікація страхових послуг, зокрема поширення перестрахових операцій як інструменту забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності страховиків; співробітництво з іноземними страховими компаніями.

Підсумовуючи вище наведене, можна стверджувати, що забезпечення фінансової надійності та конкурентоспроможності страхових компаній залежить від збалансованості та стабільності всього національного інституту страхування, успішного залучення страховиками іноземних інвестицій на міжнародному ринку капіталів, модернізація та пристосування до вимог суспільства власного бізнесу. Забезпечення фінансової надійності страховика, як суб'єкта господарювання, також полягає у забезпеченні правильного та ефективного співвідношення власного і позикового капіталу для забезпечення фінансової стійкості.

Таким чином, достатній рівень фінансової надійності та конкурентоспроможності страхової компанії, як і всіх суб'єктів господарювання, забезпечує поступальний розвиток економіки країни і стабільність фінансового ринку. При цьому важливо не тільки володіти інформацією про поточний фінансовий стан страховиків, але й мати уявлення про ступінь їх потенційної нараженості на ризики і фінансову стійкість страхових компаній в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Базилевич В. Д. Страхування: Підручник. / В. Д. Базилевич. – К.: Знання, 2008. – 1016 с.
2. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: Монографія / О. О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2012. – 283 с.
3. Сисоєва Л. В. Аналіз фінансових ресурсів та достатності власного капіталу, як рівень фінансової надійності страховика / Л. В. Сисоєва // Економічний простір. – 2010. – №43. – С. 301-312.
4. Говорушко Т. А. Страхові послуги: підруч. / Т. А. Говорушко. - К.: Центр

навчальної літератури, 2011 – 376с.

5. Дема, Д. І. Страхові послуги: навч. посіб. / Д. І. Дема, О. М.Віленчук, І. В. Дем'янюк. - 2-ге вид, перероб і доп. – К.: 2013 р. – 526 с.